

Осередки філології

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ВОЛИНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

У травні 2010 року Волинський національний університет імені Лесі Українки відзначив 70-річчя, підсумувавши здобутки на шляху свого становлення від учительського інституту, першого вищого навчального закладу у Волинській області, до одного з провідних у західному регіоні класичних університетів, де на сімнадцяти факультетах (інститутах) навчається близько 15 тисяч студентів. Сьогодні у його складі продуктивно функціонують різнопрофільні науково-дослідні інститути, лабораторії, наукові школи.

Осередки академічного, наукового, культурного життя в університеті – 78 кафедр, з-поміж яких кафедра української літератури має давню історію і глибокі традиції. Створену в 1953 році кафедру очолив А. Омельковець, випускник аспірантури Львівського університету, який разом зі ще однією талановитою представницею львівської наукової школи, ученицею академіка Михайла Возняка Г. Мудрик упродовж багатьох десятиліть визначав рівень філологічної освіти та науки на Волині. Саме цим непересічним особистостям випала доля спільно зі своїми молодшими колегами – Д. Іваненком, Н. Єльченко, В. Покальчуком запроваджувати в інститутський навчальний процес нові зміст, форми, принципи, методологію викладання як історії української літератури, так і літературознавчих дисциплін загалом. Досягнення означеного покоління педагогів та науковців стали беззаперечним внеском у складну й відповідальну справу підготовки фахових учителів-словесників для шкіл Волині. Уже з перших кафедральних протоколів видно, наскільки широко й системно окреслювалася робота; зокрема, було запропоновано створити інститутські читальні зали, навчально-методичні кабінети зі шкільними програмами, підручниками, започаткувати роботу у сфері літературного краєзнавства. Із середини 1950-х років викладачі кафедри розгортають масштабну культурно-просвітницьку діяльність: численні поїздки зі студентами Шевченковими, Франковими місцями, літературні експедиції волинським краєм, відвідування місцевих та республіканських музеїв – усе це створювало в тодішньому інституті атмосферу інтелектуального і творчого пошуку.

За період 1955–1970 років склад викладачів змінювався якісно й кількісно, оскільки відбулося злиття кафедр української мови й літератури. Об'єднаною кафедрою завідувала Г. Бацман, а з 1957 року – А. Омельковець. Із вересня 1970 року кафедра української літератури функціонує як окремий структурний підрозділ. У різні періоди нею керували Г. Мудрик, М. Смоленчук, О. Рисак, Д. Ляцинський, Н. Стащенко, від 2003 року – І. Констанкевич.

Нині кафедра української літератури функціонує у складі Інституту філології та журналістики ВНУ (декан – доц. Ю. Громик) поряд із кафедрами теорії літератури та зарубіжної літератури (завідувач – проф. М. Моклиця), української мови (завідувач – проф. М. Мірченко), історії та культури української мови (завідувач – проф. С. Богдан), польської філології (завідувач – проф. Л. Оляндер), російської філології (завідувач – доц. І. Колтуцька), видавничої справи та редагування і журналістики (завідувач – доц. Н. Благовірна).

Викладання історико-літературних дисциплін кафедри української літератури забезпечують проф. В. Давидюк, засновник наукової школи, автор навчальних підручників, посібників, розробник авторських курсів “Усної народної творчості”,

Кафедра української літератури Волинського педагогічного інституту імені Лесі Українки (1990 р.).

Сидять (зліва направо): Д. Ліщинський, О. Рисак, Г. Мудрик, М. Боженко, А. Омельковець.

*Стоять (зліва направо): М. Бартош, М. Хмелюк, А. Возняк, В. Сур'як,
Г. Яструбецька, О. Марковська*

“Походження українського фольклору”, та 10 кандидатів наук, доцентів: О. Маланій, І. Констанкевич, М. Мартинюк, Л. Семенюк, В. Сірук, С. Романов, М. Хмелюк, О. Яблонська, В. Яручик, Г. Яструбецька. Над докторським дослідженням “Творчість Лесі Українки в розвитку літературно-естетичних концепцій кінця ХІХ – початку ХХІ століть” працює Н. Сташенко. Серед найважливіших наукових проблем, які розробляють викладачі кафедри, – “Українська література: традиції і сучасність” (кафедральна наукова тема); “Леся Українка та її доба”; “Леся Українка і сучасність”; “Українське літературне бароко”; “З історії шевченкознавства”; “Література 10–30-х років ХХ ст.: тематика, стиль, герої”; “Синтез мистецтв в українській літературі (проблема взаємовпливу і взаємозбагачення)”; “Експресіонізм в українській літературі”; “Сучасна українська література” та ін.

Один із пріоритетних напрямків наукових досліджень кафедри – вивчення життя і творчості Лесі Українки, започатковане ще в 1960-х роках учнем Миколи Зерова В. Покальчуком. Новаторський характер, актуальність його публікацій “Слідами Лесі Українки”, “Де мешкала Леся Українка в Луцьку”, “Лесине дерево”, “Леся Українка на Волині” (у співавт. з А. Омельковцем), “Волинь в житті і творчості Лесі Українки” (у співавт. з І. Сіраком) згодом знайшли продовження й розвиток у науковій діяльності професора О. Рисака, який у 1990-ті роки опублікував численні статті, студії, монографії: “Лесин дивосвіт” (1992), “Найперше – музика у Слові: проблема синтезу мистецтв в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ століття” (1999), “У вимірах самотності і спокуси владою: Три драматичні поеми Лесі Українки – “У пущі”, “Кассандра”, “Камінний господар” (1999). Діяльність професора О. Рисака різнопланова, адже він став фундатором науково-бібліографічної лабораторії, названої його ім'ям, експозиції музею Лесі Українки Волинського національного університету, одним із зачинателів місцевого літературного краєзнавства. Саме за його активної участі та завдяки зусиллям інших викладачів кафедри у вересні 1991 року відбувся міжнародний симпозіум “Леся Українка і світова культура”, а 2001 року – міжнародна конференція

Кафедра української літератури Волинського національного університету імені Лесі Українки (2010 р.).

Перший ряд (зліва направо): В. Сірук, М. Хмельюк, Г. Мудрик, О. Яблонська, О. Маланій.

*Другий ряд (зліва направо): І. Констанкевич, Г. Яструбецька, Л. Семенюк, С. Романов,
Л. Златогорська, Л. Скупейко, Т. Данилюк-Терещук*

“Леся Українка і сучасність”. Діяльність професора О. Рисака становить цілий етап сучасної літературознавчої науки про геніальну письменницю.

Невід’ємною складовою “волинської науки” про Лесю Українку стали започатковані 1998 року наукові зібрання – конференції, семінари, матеріали яких опубліковані в “Науковому віснику ВНУ”, у збірниках “Леся Українка і сучасність” (6 томів), “Леся Українка та її епоха” (у 3 книгах). Упродовж останніх років відбулися присвячені життєвому і творчому шляху великої письменниці наукові читання (лютий 2005, квітень 2009), всеукраїнська наукова конференція “Леся Українка в колі своїх сучасників” (червень 2006), міжнародна наукова конференція “Леся Українка і європейська культура” (вересень 2006), всеукраїнська конференція “Поетичні збірки Лесі Українки: текст і контекст” (квітень 2007), методологічний семінар “Леся Українка: естетика, поетика, текстологія” (травень 2008), “Леся Українка і сучасність” (квітень 2009), всеукраїнський науково-культурологічний семінар “Леся Українка та її родина” (лютий 2010), міжнародна науково-практична конференція “Леся Українка в контексті літературної епохи” (травень 2010).

У 2004 р. з ініціативи кафедри української літератури та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України створено Волинський науково-дослідний центр дослідження життя і творчості Лесі Українки (завідувач – доц. Н. Сташенко). У 2006 р. відбулось відкриття Науково-дослідного інституту Лесі Українки (директор – пров. наук. співр. Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Л. Скупейко). 2008 р. установу очолив академік НАН України М. Жулинський. Інститут Лесі Українки координує науково-дослідну роботу з вивчення життя і творчості Лесі Українки, організовує наукові конференції, семінари, забезпечує видання наукових збірників, працює над створенням електронного банку даних про дослідників біографії та інтелектуальної спадщини Лесі Українки, страхового фонду (на електронних носіях) архіву письменниці, забезпечує виконання держбюджетної теми, веде попередню роботу з підготовки до друку “Повного зібрання творів Лесі Українки” у 16 томах, готує персональну енциклопедію “Леся Українка”, налагоджує співпрацю з науковцями України та зарубіжжя. Робота Науково-дослідного інституту тісно пов’язана з діяльністю бібліографічного відділу імені проф. О. Рисака (завідувач – Л. Златогорська). Завдяки такій співпраці було укладено бібліографічний покажчик “Леся Українка на сторінках журналу “Слово і Час” (упор. Л. Златогорська); “Леся Українка. Бібліографічний покажчик праць викладачів, аспірантів та студентів

ВДУ імені Лесі Українки. 2001–2006 роки” (упор. Л. Златогорська, О. Маланій), упорядковано збірник наукових праць О. Рисака “Осягаючи Лесине слово... Творчість Лесі Українки в дослідженнях літературознавця”. Гордість нашого навчального закладу – Музей Лесі Українки, що за ініціативи незабутнього ректора Нестора Бурчака та діяльної участі викладачів кафедри української літератури постав у Луцькому педагогічному інституті 1985 року. Очолює установу Т. Данилюк-Терещук, зусилля якої з оновлення і збагачення музейних експозицій завжди знаходять розуміння й підтримку в керівництва університету.

Співробітниками Інституту спільно з викладачами кафедри української літератури розроблено програму відзначення у 2011 році 140-річчя Лесі Українки та 100-ліття від часу створення геніальної драми-феєрії “Лісова пісня”.

Викладачі кафедри української літератури – ініціатори та активні учасники роботи міжнародних (Україна, Білорусія, Польща), всеукраїнських, регіональних та університетських конференцій і Фестивалів науки. У 2006 р. силами кафедри організовано всеукраїнську конференцію “Творчість Л. Боровиковського в контексті слов’янського романтизму” та дві всеукраїнські науково-практичні конференції “Явище синтезу мистецтв в українській літературі” (2007, 2009). Останнє наукове зібрання було присвячено 70-річчю від дня народження проф. О. Рисака.

З метою фахової підготовки науковців у Волинському національному університеті відкрито аспірантуру зі спеціальностей “фольклористика” та “українська література”. Лише за останній час випускниками-аспірантами кафедри української літератури, які успішно захистили кандидатські дисертації, стали О. Білик, Н. Чавс, Н. Адамчук, С. Романов, Т. Садівська, В. Мартинюк, В. Савчук, Н. Кравчук.

Волинський національний університет виступив регіональним координатором наукового дослідження життєвого шляху і громадської та творчої діяльності М. Левицького. Доцент кафедри О. Яблонська на громадських засадах очолила лабораторію дослідження цієї непересічної постаті в українській культурі зламу століть, розпочала збір і впорядкування матеріалів.

Своєрідним підсумком діяльності кафедри за понад шість десятиліть став науково-практичний семінар “Портрет кафедри української літератури у часі” (4–6 червня 2010 р.), організований і проведений спільно з Науково-дослідним інститутом Лесі Українки та за активної участі й підтримки випускника нашого вишу, доктора філології Л. Скупейка. Кожну з виголошених доповідей було присвячено науково-педагогічному доробкові старшої когорти викладачів кафедри – фундаторів сучасної волинської наукової школи про мистецтво слова: “Галина Іванівна Мудрик: життя і досвід мудрої людини” (доц. І. Констанкевич), “Андрій Захарович Омельковець: ренесансна особистість” (доц. Г. Яструбецька), “Видатний науковець філологічних дисциплін Михайло Гнатович Чернописький” (доц. М. Хмельюк), “Дослідження Івана Сірака: енциклопедичність та об’єктивність науковця” (доц. О. Яблонська), “Викладач, науковець, творча індивідуальність: Марія Іванівна Рева” (доц. В. Сірук), “Дон Кіхот із Бобринця: штрихи до життєвого і творчого шляху Миколи Кузьмовича Смоленчука” (доц. С. Романов), “Олександр Рисак – педагог, учений, письменник” (доценти О. Маланій, М. Мартинюк, Л. Златогорська), “Постать Дмитра Павловича Ляцинського: універсалізм та професіоналізм в житті й науці” (доц. В. Яручик), “Штрихи до портрета Оксани Михайлівни Марковської” (завідувач Музею Лесі Українки ВНУ Т. Данилюк-Терещук).

Сьогодні, як і завжди, кафедра української літератури Волинського національного університету живе напруженим, динамічним життям: готуються лекції, нові наукові студії, численні книжкові презентації, читацькі конференції, літературні академії, зустрічі з відомими письменниками, науковцями, організовуються нові літературні експедиції, підтримуються дружні стосунки з провідними освітніми й науковими інституціями України і близького зарубіжжя. Такою широкою, багатоаспектною бачиться сучасна місія кафедри української літератури в системі національної вищої освіти.

*Ірина Констанкевич,
проректор з навчально-виховної роботи,
завідувач кафедри української літератури ВНУ*